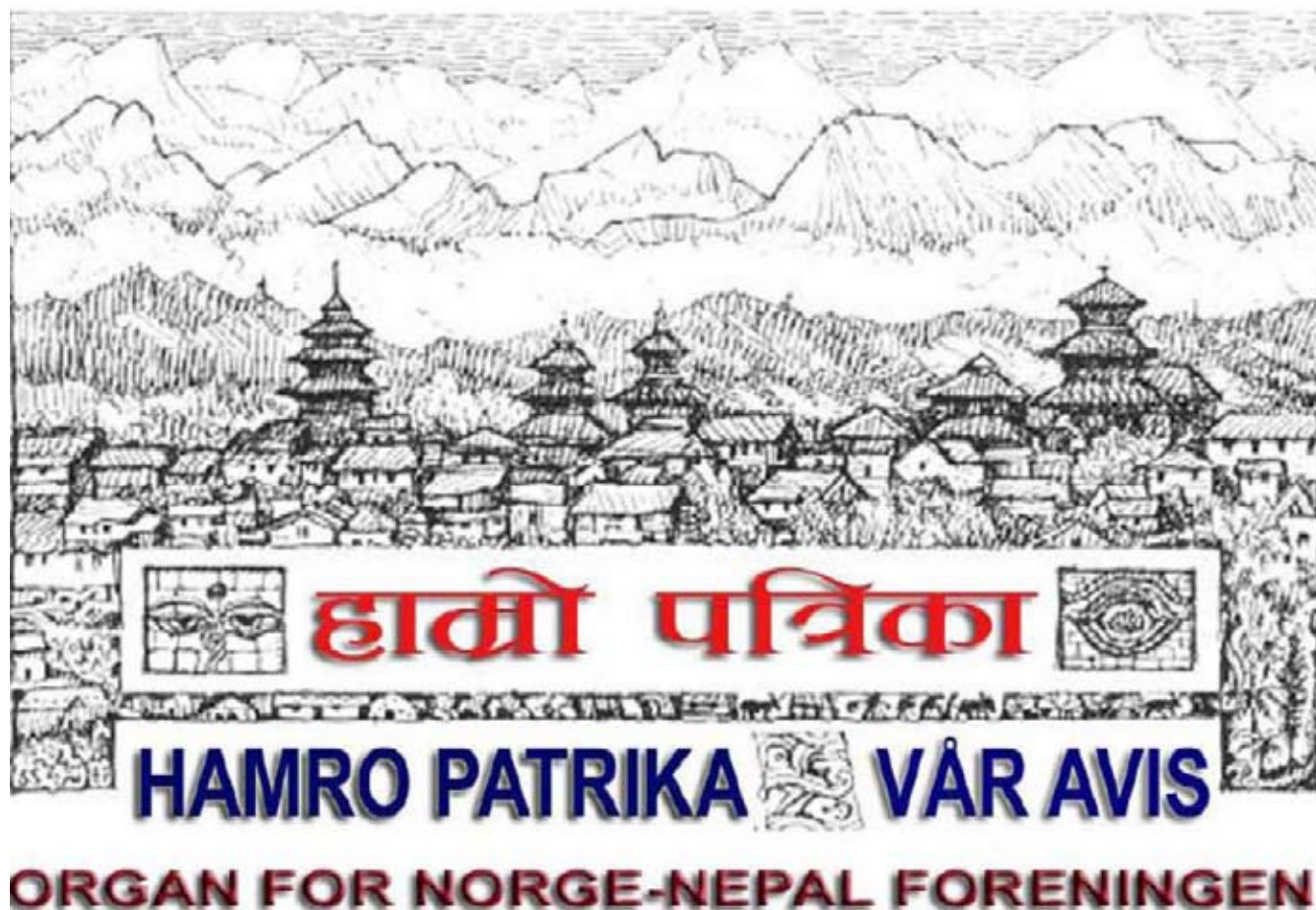

ISSN 1891-0920
NR. 2, MARS 2011

Fra øye-hospitalet i Geta (Se artikkel . Hva har skjedd siden sist ?)
Foto: Albert Kolstad

Bidrag til Norge-Nepalforeningens jubileumsfotokonkurranse 2009

INNHold :

Medlemsmøtet 27. januar 2011	1
Årsmøte med medlemsmøte 31. mars 2011	5
Dasain og Nawadurga-spillene i Bhaktapur	6
Mirjam Bergh - utdanner nepalesere til frivillig arbeid med sjelesorg	15
A Home away from Home	17
Palmstrøms bilder	18
Hva har skjedd siden sist?	19

Medlemsmøtet 27. januar 2011

Silencing the Guns: Tales of Non-Violent Resistance in a Warrior Village

Etter at borgerkrigen i Nepal sluttet i 2006 er det mange problemer og spørsmål å gripe tak i. På medlemsmøtet den 27. januar innledet Tone Bleie og Hem Lal Pun til en diskusjon om hvorfor noen landsbyer i Nepal unngikk voldelige konfrontasjoner under den 10 år lange konflikten. Tone Bleie er direktør for Senter for Fredsstudier, Universitetet i Tromsø. Hem Lal Pun er tidligere offiser i den nepalske hæren, nå nestleder i IDEA/Nepal (Inclusive Development for

Kontingenten

Det er tid for å betale kontingenten for 2011. Hvis du ikke allerede har betalt for 2010, så gjør det nå **Konto: 6011.06.71221.**

Enkeltmedlem kr. 175, familie kr. 225, organisasjon kr. 350. Du må gjerne betale for to år.

Husk å oppgi ditt navn ved betaling.

Hamro Patrika legges ut som en pdf fil på Norge-Nepalforeningens hjemmeside: www.norge-nepal.no. Pdf filen sendes direkte til medlemmer som har e-post. De som ikke har internett får sendt en printet papirversjon i posten.

Redaksjon: Marit Bakke

Layout: Dag Norling

Norge-Nepalforeningens logo: Stein Fossum

Forsidetegningen: Sigmund Setreng

Equity and Access) som arbeider med grasrotsutvikling og forsoning i midt- og vestlige Nepal. Dokumentarfilmen *Silencing the Guns* er tatt opp i Nepal og laget i et samarbeide mellom Senter for

fredsstudier og IDEA/Nepal. Filmen hadde premiere på årets Filmfestivalen i Tromsø, bare noen få dager før den nå ble vist i Norge-Nepalforeningen.

Hem Lal Pun og Tone Bleie. Foto Marit Bakke

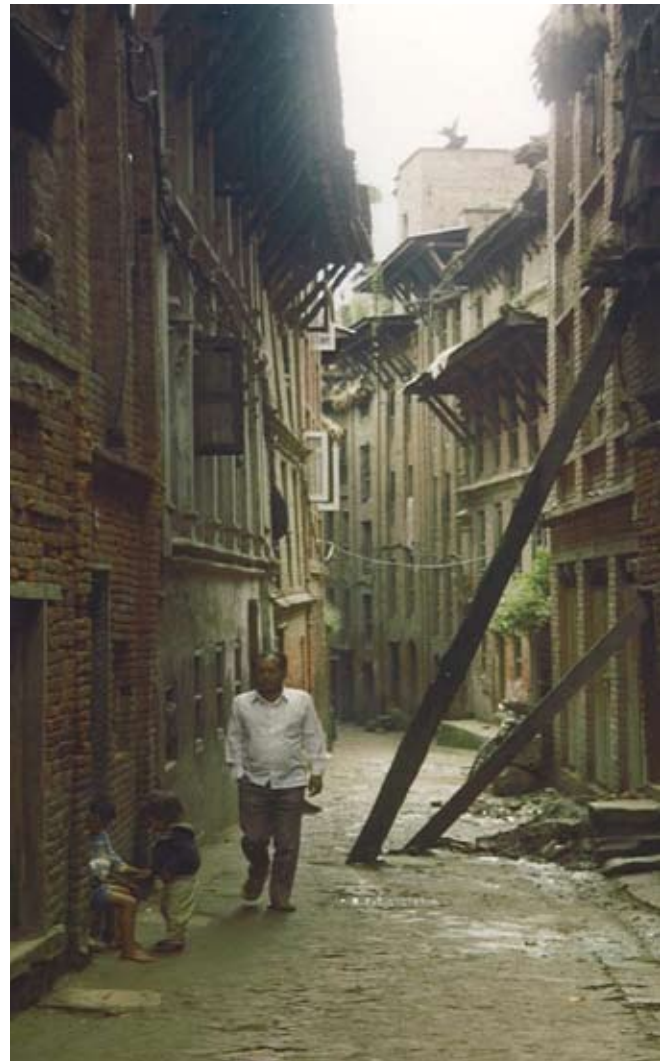
Før visningen fortalte Tone Bleie og Hem Lal Pun om bakgrunnen for filmen og etter visningen var det en livlig og svært interessant diskusjon, ikke minst fordi det var mange nepalesere tilstede. Bleie og Pun hevdet at fraværet av vold i Magar landsbyen som filmen handler om, skyldtes at landsbyens innbyggere har holdt fast ved verdiene i en tradisjonell

krigerkultur og at de dermed har erfart og lært hva krig innebærer. Fra salen ble det foreslått andre forklaringer, blant annet betydningen av personlige relasjoner internt i landsbyen og til Maoistene. Innlederne fikk også spørsmål om, og konkrete forslag til, hvordan filmen kan brukes i fredsarbeidet i Nepal.

Engasjerte tilhørere.
Foto: Marit Bakke

De omkring 20 deltakerne fikk en god kveld med både alvor og skjemt. Pun betraktet Tone Bleie som en "Lotus flower", og han kommenterte sitt eget liv som "Born by accident, becoming a soldier by accident, being alive by accident."

Fra Bhaktapur i 1991. Foto Tordis korvald
Se artikkel side 6

ÅRSMØTE MED MEDLEMSMØTE I NORGE-NEPALFORENINGEN Torsdag 31. mars 2011 Sted: Batteriet, Storgt. 36, Oslo

ÅRSMØTET

Årsmøtet begynner kl. 18.30.

Dagsorden

1. Valg av møteleder
2. Valg av referent
3. Valg av to medlemmer til å undertegne protokollen
4. Styrets årsberetning
5. Revidert regnskap
6. Innkomne forslag
7. Valg
8. Eventuelt

MEDLEMSMØTET

David Durkan: Fjellfolk til fjellfolk

Rett etter årsmøtet forteller David Durkan om sitt arbeide i Nepal. David, "Dave" blant kjente, er opprinnelig waliser, men etter mer enn 30 år i Norge, er han blitt kalt "en norsk waliser i Nepal" (se Hamro Patrika, 4/2009, side 38-42). Daves yrkesbakgrunn er sportsutstyr og han har arrangert mange turer og ekspedisjoner i Nepal. Davids engasjement i sosiale forhold i Nepal førte til at han startet organisasjonen Fjellfolk til fjellfolk, og på medlemsmøtet vil Dave fortelle om det organisasjonen holder på med, blant annet å bygge barnehager og skoler i Nepal. Du finner mer informasjon på www.mountain-people.org.

Etter årsmøtet og foredraget inviteres medlemmene til Daal bhat (med kylling). Maten fraktes fra Indian House til Batteriet og koster 200 kr. Indian House må vite antallet, så send påmelding senest 29. mars til Marit Bakke: marit.bakke@media.uib.no

STYRET ØNSKER ALLE VELKOMMEN !!

Dasain og Nawadurga-spillene i Bhaktapur

Durga. Tretrykk for 20 rupe, til bruk under dasain.

Dasain er hinduenes feiring av Durga, modergudinnen. Ifølge mytene var det demonene som hersket i verden og alt var kaos. Gudene var fortvilte, og gjennom bønn makte de fram en gudommelig, feminin kraft. Dette ble gudinnen Durga, som fikk et våpen av hver av gudene, åtte i alt. Gudinnen stevnet stor-demonen Mahisashura, i bøffelham, til kamp. Med gudenes våpen og sin kraft og kløkt, klarte hun til slutt å overvinne demonkongen. Med et siste voldsomt sverdhugg kappet hun av gigantbøffels hode. De onde krefter var beseiret, og verdens harmoni og orden ble gjenopprettet.

Dette er en av flere utgaver av fortellingen om Durga, demondreperen. I illustrasjoner, i eposet slik det ble nedtegnet etter århundreders muntlige overleveringer, og i dagens feiringer av Durga, spares det ikke på effektene - dette er en blodig fortelling. Hinduenes gudinne har mange velgjørende aspekter, men Durga er den fryktinngytende formen.

Denne fortellingen om Durga er en av de urgamle mytene som er sentrale i hinduistisk tro. Mytene om Durgas seier gjenfortelles hver høst i den hinduistiske verden gjennom de mange ritualene knyttet til Dasain-festivalen. I millionbyer som Kolkatha feires Durga med omfattende prosesjoner. I Nepal har man blant annet en offentlig markering med omfangsrik ofring av bøfler til gudinnens pris. Myten, i ulike varianter, ligger til bunn for feiringen, og som vi skal se i eksemplet fra Bhaktapur, har feiringen mange kreative lokale varianter. I Bhaktapur nedfeller denne blandingen av det pan-hinduistiske og det lokale estetiske og rituelle uttrykket seg i spillet om de hellige ni durgaene, heretter kalt Nawadurga-spillene.

I tillegg til mytene er det mange elementer i danse- og drama-tradisjonen som kan gjenkjennes både i det indiske og det tibetanske kulturområdet. Opptredenens form er del av en større tradisjon med blandingen av musikk, dans og teater, musikkstilen, instrumentene, prosesjonene, ritualene samt stilen på maskene, gestikulasjon, kostymer og paraferalia. Navdurga-spillene, åpenbart likt andre newari dansedrama, har likevel et eget særpreg. Det skilles fra vanlige spill og teater ved at det sentrale er det gudommeliges tilstedeværelse i maskene, dansene og ritualene.

Dasain er ikke bare en hyllest av Durgas seier, men er også en feiring som markerer overgangen fra regntid til den tørre årstiden. Dasain rommer offentlige ritualer og er samtidig en familiefest hvor blant annet slektens eldre velsigner de yngre. I Bhaktapur, som mange andre steder, er ofring av dyr viktig, men inkluderer også mer fredelige skikker. På den første dagen av Dasain plantes byggkorn i familiens tilbedelsesrom. Denne koblingen mellom fruktbarhet, jordbruksyklusen og den fryktinngytende Durga er neppe tilfeldig. Når byggen spirer, symboliserer stråspiren en

Dasain

Dasain starter med nymånen i aswin (september/oktober) og varer til fullmånen, med et høydepunkt i feiringen den tiende dagen. I Bhaktapur starter feiringen med at man besøker skrinene til de ni modergudinnene, en for hver dag. Modergudinnene, med samlebetegnelsen Asta Matrika (åtte mødre), har samme navn som de ni durgaene i Nawadurga-spillet. Prosesjonene slynger seg gjennom hele byen, ved morgengry og kveld. Intensiteten i feiringen øker fra den syvende dagen (phulpati) til et

klimaks den tiende dag. Det er usedvanlig god stemning ved disse prosesjonene. Befolkningen pynter seg, mange bydelsband spiller, de voksne har med små offergaver som røkelse, ris, mynter, blomster, en dram, vaskevann osv., og mumler bønner, mens ungdommene benytter høvet til å skravle med venner og, ikke minst, flørte.

Modergudinnene besøkes i samme rekkefølge som gudinnene i Navadurga-spillene som regel paraderer. Det er en modergudinne for hver av de åtte himmelretningene. Det hele starter i øst, hvor den hellige elven Hanuman renner inn til byen, ved Brahmayani-skrinet. Dagen etter besøker man Maheswori i sør-øst, osv., alt følger solens gang. På den tiende og viktigste dagen i Dasain går den siste prosesjonen igjen ut til Brahmayani, og de mange former for tilbedelse er overveldende i omfang og variasjon, blant annet kan 30-40 gutter og menn sitte eller ligge med inntil 108 små oljelamper på seg. Samtidig med de mange feiringene i Bhaktapur forberedes Nawadurga pyakhas tilbakekomst til byen.

Dasain forberedes

Nawadurga-spillene følger monsunen og jordbrukssyklusen. Maskene og dansene vises ikke i regntiden som varer 3-4 måneder. Nå er regntiden over og Nawadurga er ventet tilbake til byen. Ca to måneder før fullmånen i Dasain, på Gatha Mugha Chare-dagen (juli-august), starter årets forberedelse til en ny ni måneders sesong med Nawadurga-danser. På denne dagen samles maskemakersen, danserne, musikerne, trupp- lederne og presten for utførlige lukkede ritualer hvor tilbedelsen av Mahadev (Shiva) er sentral. Sesongens roller har nylig blitt fordelt, noe det knytter seg stor spenning til hvert år. Ny Nakin,

den ledende kvinnelige tilbederen av Nawadurga, flytter nå til Nawadurgas eget gudehus. Opplæringen av danserne, ritualene og musikken kan begynne.

Maskene

I løpet av første del av Dasain avslutter danserne sine forberedelser. De har tilbedt guden for musikk og dans, Nasadyo, og fått utlevert de karakteristiske fotbjellene. Under denne seremonien er det generalprøve med musikk og dans, men fortsatt uten maskene.

Maskemakersen beregner ca 1-2 måneder for å lage maskene, inklusive alle nødvendige ritualer. Maskene støpes i leire på gamle former, de tørkes og dekkes til slutt av lerret som males. På den niende ettermiddagen i Dasain, stilles Navadurga-maskene ut i verkstedets bakgård til allmenhetens beundring. Maskemakersen og prestens siste ritualer er over, lakken har så vidt tørket og maskene stråler i sin fargprakt og gnistrende detaljer. Byens befolkning strømmer gjennom gården, folk vil beundre og be, men fortsatt uten at de får lov til å ta på maskene.

Samtidig med at de nye maskene blir tilgjengelige for publikum gjennomfører danserne et rituale som minner oss på slektskapet mellom Bhaktapurs Nawadurga og de gamle skriftene om Durga. Denne ettermiddagen blir en utvalgt bøffel drevet ut til Brahmayani-skrinet og ofres her. Bøffelen kalles Khame, me betyr bøffel, og kha skal være avledet av khadga, dvs sverd. Mytenes Durga drepte demonkongen i bøffelham med khadgaen. Khadgaen er også rituellet til stede i Nawadurga-spillet, en viktig del av utstyret til de enkelte gudinnene. Utover natten avtar folkestrømmen i maskemakersens bakgård og før

neste morgen kommer danserne og deres følge og «bortfører» maskene - Nawadurgas årvisse drama er i gang!

Nylaget Maheswori-maske. Kopi til Bergen Museum 1992.

Dasami, den tiende dagen i Dasain

Samme kveld som maskene blir bortført, når Dasainfeiringen i Bhaktapur et høydepunkt. Brahmayanis tempelplass koker av stivpyntede tilbedere i en kakofoni av ulike musikkgrupper. Alle beveger seg i virvel, med sola, rundt skrinet. Luften er tung av røkelse og forventning. I dette kaoset, ved selve Brahmayaniskrinet,

blir maskene endelig delt ut til årets utvalgte dansere. Nakins rolle er svært sentral idet hun leder tilbedelsene. Danserne velsignes og det sies at nå kan ingenting ondt ramme dem. Stemningen blir febrilsk og publikum trenger seg på for å ta på maskene og for å motta velsignelse fra Nawadurga. Deretter går danserne på en hvit løper inn mot byen, og ved første veikryss tar de for første gang maskene for ansiktet og utfører de første virkelige dansene for året. Dette er en begivenhet som publikum stimler sammen for å overvære.

Tilbedere krysser den hellige Hanuman-elven på vei til Brahmayani-skrinet. 1990.

Etter den tiende dagen i Dasain følger en rekke ritualer for Nawadurga-spillene. Disse utføres i samme rekkefølgen hvert år og er knyttet til bestemte steder i byen. Nawadurga møter Taleju, de gamle Malla-kongenes slektsgudinne, som tilbes bak de gyldne portene til Taleju-tempelet på palassplassen. Det finnes en festival-skulptur av Taleju, som tas ut ved spesielle anledninger, som her. I templets døråpning «kysser» Taleju hver og en av Nawadurgamaskene. De er begge aspekter ved den samme gudinne-kraften, og i Bhaktapur kalles Taleju Nawadurgas storesøster, altså den mektigste. Etter den tiende dagen følger åtte dager med ritualer som kalles det samme

som newarenes overgangsritualer for jenter. Dette er ritualer som rismatingsritualet, ihi - det symbolske giftemålet med guden Narayan, og pubertetsritualer. Det siste offentlige ritualet er ledet av Nawadurga-presten, hvor danserne/gudinnene drikker bøffelens blod fra en skål som skal være en hodeskalle. Slike ritualer betegnes som tantriske, hvor, kort fortalt, de ortodokse hinduistiske holdningene nærmest blir snudd opp ned; det som vanligvis anses som urent blir her dobbelt kratfullt i tilbedelsen av de fryktingytende guddommene. Når disse ritualene er ferdige, anses det guddommelig som modent og ordentlig tilstede i maskene, og Nawadurga kan igjen starte sitt velsignende, beskyttende og underholdende spill.

Nawadurga-spillene

Nawadurga-spillene består av 13 maskerte dansere, tre musikere samt flere ledere og hjelpere til de ulike opptog og seremonier. I tillegg kommer oppgaven som tilbedelsesleder, den eneste rollen besatt av en kvinne. Rekkefølgen på maskene følger alltid en bestemt orden: Mahadev, Ganesh, Brahmayani, Maheswari, Kumari, Bhadrakali, Varahi, Balkumari, Mahakali, Sima, Bhairab, Duma, Hvite Bhairab. Mahadev er en mindre maske som er «blind», dvs den mangler øyeåpninger og brukes ikke av noen av danserne. Ganesh er guden all tilbedelse starter med. Sima og Duma, voktere eller barn, danses av de yngre danserne. Bhairab er det fryktingytende aspektet av Shiva. Hvite Bhairab, er en tvetydig figur som fungerer et sted imellom den menneskelige verden og gudenes. Resten er sju ulike aspekter av Durga. Det åttende aspektet, Mahalaksmi, er representert av en krukke som alltid er med i en bærestol. Det niende aspektet av gudinnen er Guhyeswari, representert ved en patra, en

hodeskalleskål som brukes ved enkelte ritualer. Det er også tre musikkinstrumenter som tenkes å inneha guddommelig kraft; dyahkhing, trommen med bukkehornene, og to sett med symbaler.

Gjennom de neste ni månedene drar Nawadurga rundt i byen etter en fast rute og oppfører danser og ritualer til nabolagenes fornøyelse og velsignelse. Navadurga opptrer ved 21 plasser i Bhaktapur og mellom 10-14 steder utenfor byen. De dropper å dra til de stedene hvor oppslutningen er liten eller der de har hatt dårlig erfaring med publikum. I tillegg til de faste oppsettingene blir Nawadurga invitert til å opptre ved ulike anledninger, som f.eks. bryllup, de gamles feiring (77 år, 77 dager, 77 timer) og barns overgangsritualer. Når Navadurga-truppen ikke opptrer er maskene i sitt eget gudshus i bydelen hvor de fleste av danserne bor. Her ligger maskene utstilt og tilgjengelig for troende tilbedere, slik som gudebilder ellers gjør i Nepal.

Astrologen regner ut de gunstige tidspunkt for når eksakt Nawadurga skal besøke de ulike bydelene. Før utmarsj samler danserne, musikerne og medhjelperne seg i tempelet og henter maskene og utstyret. Nawadurga går i prosesjon med maskene på hele veien gjennom byen. Den umiskjennelige musikken, den dype trommen med den tunge rytmen, blandet med symbaler og klirringen av dansernes fotbjeller, gjør publikum oppmerksom på deres ankomst. Når de kommer til plassen for oppvisningene, etablerer de scenen ved å rigge opp den gylne bærestolen til Mahalaksmis krukke. Etterhvert som Nawadurga-truppen har installert seg kommer bydelens beboere for å tilbe Nawadurga. Enkelte av danserne blir invitert inn hos folk som gjerne vil tilbe den enkelte guden/gudinnen eller også prate med danserne. I ca et drøyt døgn befinner truppen

seg i nabolaget og er oppe dag og natt. Noen av dansene settes opp om natten. De er ikke ment for offentligheten og er ikke anbefalt å overvære fordi det kan bringe ulykke. Men noen av dansene er skikkelige publikumsmagneter. Det er blant annet en innfløkt historie om Sima og Duma som er barn av Den hvite Bhairab. Disse gir sin far et godt måltid med fisk, men det ender med at han får magekramper. Hans kone, Mahakali, må blidgjøres og nabolaget gir en hane som hun biter hodet av. I en annen sekvens må den hvite Bhairab skaffe et annet offer og starter «fiskingen» og prøver å fange noen fra publikum. Gutter og unge menn elsker denne delen av stykket og lar seg i skrekkblandet fryd jage av Hvite Bhairab. Det er hyling og rabalder uten like og når noen en sjelden gang blir fanget, betaler han seg gjerne ut av knipen. Likevel florerer det med historier om hvilke ulykker som rammer den som har blitt fanget av den Hvite Bhairab.

Historiene som spilles handler ikke direkte om Durgas kamp med demonene, men er snarere scener som viser at gudene og gudinnene ofte strever med de samme problemene som i vanlige dødeliges mellommenneskelige relasjoner. Fortellingene er tildels ganske morsomme, men noe faretruende ligger ofte under og ulmer. Publikum ler, løper, morer seg og tilber samtidig Nawadurga med dypeste respekt.

Nawadurga-dansene i Bhaktapur er viden kjent blandt newarene både i og utenfor Kathmandu-dalen. Dette er ikke bare underholdning, men også sterkt knyttet til tro og tilbedelse. Som dansegruppe er de beslektet med de like berømte Nara Devi av Kathmandu, Harisiddhi-dansene. Alle har de reist rundt sin bys oppland og til nabobyer for å velsigne et nabolag.

Kumari tilbes i nabobyen Bode (forgrafering var tillatt). Maskene er laget av maskemakeren i Bhaktapur. Samme stemning preger tilbedelse av Nawadurga i Bhaktapur.

Slik fortsetter de neste månedene med opptredener både i og utenfor Bhaktapur. Blant annet drar de fortsatt til Jabagershwori ved Pasupatinath og opplever at de også i 2011 blir tatt godt imot. På slutten av sesongen tar Nawadurga-danserne et siste farvel hvor de vandrer gjennom hele byen, og mottar tilbedelser og gir prasad (lykkebringende bit av ofringen til gudene). Mange kommer ut i veien for å se dem og ta farvel og uttrykker at det er sørgelig at de nå forlater byen. Etter dette vandrer Nawadurga-danserne ut av byen, i retning mot Brahmayani-skrinet. Under lukkede ritualer brennes/kremmes maskene, og Nawadurgas kraft oppbevares der ute til regntiden igjen er over, nye masker blir laget og en ny sesong er i gang. Gjennom de mange ritualer, ved brenningen og deretter nyskapingen av maskene, symboliseres det guddommeliges død og gjenfødelse og ny tilstedeværelse. Mange innbyggere uttrykker at regntiden er en sørgelig tid med mye sykdom og dødsfall, og ubeskyttet av Nawadurga, er byens befolkning utsatt for uhell og onde krefter.

Bhaktapur, Nawadurga-aktørene og kastesystemet

I 1990 regnet man med at det var ca 50 000 innbyggere i selve byen, og den var holdt for å være en av verdens tettest befolkede byer. 95% av befolkningen regnet seg som newar, en

etnisk minoritet med et eget tibeto-burmeisk språk. I hele Kathmandudalen har befolkningen økt betraktelig de siste 20 årene, noe som har ført til omfattende utbygging rundt gamle Bhaktapur. I disse nye områdene er den etniske sammensetningen mer blandet enn opprinnelig. Fortsatt er den gamle byen bosatt av newarer, som har bodd i de samme smugene, torgene og gatene i mange generasjoner.

Offergaver på vei til Nawadurga-templet på Dattatrya-plassen i Bhaktapur.

Durga er en hinduistisk gudinne. Bhaktapur holdes for å være en hinduistisk by, en by av tilbedere, en by hvor ritualer og gamle skikker holdes i hevd. Newarbefolkningen i byen er delt inn i kaster, hvorav noen kastegrupper er hinduer og andre buddhister. Ser man større på det, ser det ut til å være en helt egen blanding av buddhisme og hinduisme som preger newarenes religiøse liv. Diskusjonen om kastesystemets betydning er stor, men det jeg observerte i byen Bhaktapur, og i andre newardominerte byer og landsbyer, er

at kaste er en sosial inndeling som de aller fleste fortsatt forholder seg til. I Bhaktapur har det fremdeles betydning for hvor du bor, hvordan du omgås, hva du arbeider med. Det har også betydning for hvilke religiøse plikter og oppgaver du er pålagt. Det er malerkasten som rekrutterer maskemakere og det er gartnerkasten som er pålagt oppgaven med å holde Nawadurga-dansene i hevd. For dette får de noe kompensasjon, tidligere gjennom avkastning på eiendommer tilknyttet vervene. For maskemakeren er det staten som har

overtatt utbetalingene, for danserne er det en blanding av en liten kompensasjon, samt inntekten fra doneringer og gaver fra tilbedere. For ikke mange årene siden opprettet de et eget fond for å finansiere dansene

I følge tradisjonelt kastesystem i Bhaktapur tilhører malerne og gartnerne håndverker-kastene. Kastesystemet innebærer en rigid rangering av mennesker, alt etter hvor rituelt sett rene deres oppgaver i samfunnet er. Prestene sysler med det åndelige og er renest, mens jernsmeder og gatefeiere har de skitneste jobbene, og den laveste plasseringen i kastesystemet. I Bhaktapur rangeres håndverker-kasten under det store sjiktet med bønder og rett over de som anses som urene. Skillet mellom «ren» og «uren» kaste er kanskje den mest påfallende. For en utenforsående blir det derfor ekstra interessant at nettopp denne gruppen lavkaste, med lav status, forvalter de hellige Nawadurga. De selv ser på det som en ære, men også som en til tider vanskelig plikt. Vanskelig fordi den er både tidkrevende og slitsom. I dag sliter derfor i hvertfall danserne med rekruttering, noe som har endre seg gradvis i tiden fra 1991 til 2011.

Danserne

Alle rollene i Nawadurga-spillet, samt de fleste arrangøroppgavene, tilfaller menn i alle aldre i de fleste familier i gartner-kasten. På nepali heter de Banmala, på newari Gatha. Rollene i teatergruppen går på omgang og er arvet etter nedfelte regler. Alle rollene er besatt av menn og gutter fra 4 til 80 år, men de fleste er unge menn i sin beste alder. Bare den meget sentrale rollen som hovedtilbeder er en gift kvinne fra kasten. Det året hun har denne oppgaven flytter hun med familien sin inn i Nawadurga-tempelet.

Nawadurga-danser.

Maskemakeren

Det er flere maskemakere i Bhaktapur, men en familie har ansvar for å lage maskene til den berømte og beryktede Nawadurga. Malerne heter Chitrakar, eller Pun på newari. Nawadurga-maskemakeren i 1990 arvet oppgaven fra sin onkel på farssiden og har fortsatt ansvar for disse maskene. Tradisjonen er sannsynligvis nedarvet i denne formen siden 1700-tallet, muligens strekker tradisjonen seg tilbake til 1300-tallet. Bøkene og arkene med oppskriftene har blitt overlatt fra en generasjon til neste blant Chitrakar i flere hundre år. Formene som maskene støpes på er også gamle. Tidligere var det et fond (Guthi) som eide jord som skulle lønne maskemakeren. Nå har staten

overtatt ansvaret, og lønner de ulike rituelle maleroppgavene som familien, far og sønner har. Det er åpenbart at også kvinnene i familien er med og gjør mye av arbeidet. De kan mye, men er ikke offisielle innehavere av vervet.

Maskemaker i Bhaktapur, 1991.

Avsluttende kommentarer

Bhaktapur, med sine gamle ritualer, vakre palasser og templer og rike kunsttradisjoner gjennomsyret av en lokal variant av hinduisme og buddhisme, inspirerte meg til å ta hovedfag i sosialantropologi. Høsten 1990, rett før Dasain, dro jeg til Nepal og ble der til rett etter Dasain i 1991. Etter en måned med intensive nepali-timer i Kathmandu, var jeg klar for selve feltarbeidet i Bhaktapur. Med lokale tolker og døråpnere, B.D. Sakha og S. B. N. Pradhan, etablerte jeg meg på hybel hos Khyajus i Sukuldhoka, så og si midt i byen. Både maskemakere og hans familie, samt de mange involverte i dansedramaet, var i kjent nepalesisk stil utrolig hjelpsomme, vennlige og åpne for mine spørsmål og

tilstedeværelse. Utgangspunktet for studiet var å finne ut hvordan masker blir laget og brukt i dag (altså 1990). Jeg lurte også på hvilken rolle maskemakerne har i dette sterkt tradisjonelt kastedelte samfunnet.

Jeg har ikke fotografier av Nawadurga-spillene fordi danserne insisterte på at fotografering var forbudt. En europeer som tok sjansen på å dokumentere maskene og dansene fikk fotoapparatet knust og ble banket opp. Men ting har forandret seg siden 1991, og nå ligger det en nydelig liten film-snutt på youtube. Filmen er tatt rett utenfor Nawadurgas tempel.

Publikumsoppslutningen er som før, og truppen stiller til og med i nye drakter, antakelig donert av en rik tilbeder. Se lenken: <http://www.youtube.com/watch?v=9jUfg44c7Aw>

Mye tyder på at Nawadurga-spillene i Bhaktapur opp gjennom tidene har hatt rike og mektige tilbedere. Siste skudd på stammen var kongefamilien, som hvert år siden 1991, ved fullmånen under Dasain, oppsøkte Nawadurga-templet. Det første besøket ble filmet og vist på Nepal Television. Det er også bekreftet fra Nawadurga-forvaltere at etter den siste kongen ble avsatt i 2008, har landets president, Dr Ram Varan Yadav, fulgt opp skikken i kraft av sin stilling. Dette er en ny og interessant vending, som imidlertid neppe er nok til å demme opp for problemene rundt rekruttering av nye, unge dansere.

Referanser

Agrawala, Vasudeva S. 1963. The Glorification of the Great Goddess. Varanasi. All-India Kashiraj Trust.

Gutschow, Niels. 1982. «The Navadurga of Bhaktapur - Spatial implications of an Urban Ritual». I The Heritage of the Kathmandu Valley. Sankt Augustin: VGH Wissenschaftsverlag.

Korvald, Tordis. 1993. Dansende guder i Bhaktapur. Hovedoppgave i sosialantropologi. UiB.

Levy, Robert I., i samarbeid med Kedar Taj Rajopadhyaya. 1992. Mesocosm. Hinduism and the

Organization of a Traditional Newar City in Nepal. Dehli. Motilal Barasidass Publisher.

Nepali, Gopal Singh. 1965. The Newars. An Ethno-sociological Survey of a Himalyan Community. Bombay. United Asia Publications.

Tekst og bilder: Tordis Korvald.

Mirjam Bergh – utdanner nepalesere til frivillig arbeid med sjelesorg

Mirjam Bergh

Med bare 41 utdannede psykiatere i Nepal, hvorav kun to vest for Kathmandu, er det ikke vanskelig å forstå at behovet for kompetanse innen mental omsorg er påtrengende i store deler av landet. Mange år med borgerkrig i Nepal har lagt ytterligere bærer på nepalske skuldre, sier Mirjam Bergh. Som sykepleier og mangeårig misjonær i landet har hun sett at mange trenger et sted å henvende seg i krisesituasjoner.

- Det hele startet tidlig på 1990-tallet med intervjuing av kirkeledere i Nepal for å kartlegge behovet for sjelesorg, sier Mirjam.

Undersøkelsen avdekket at det var et stort behov for kunnskap og utdanning på området, noe som førte til at seks kvinner og seks menn

fra kirken i Tansen sammen med Mirjam laget boken La oss hjelpe hverandre. Dette var et nybrottsarbeid hvor selv ordet "sjelesorg" måtte nyskapes. De endte opp med det nepalske paramarsh som betyr konsultasjon på likt nivå, som på den tiden hovedsakelig ble brukt i militære sammenhenger. Boken kom ut i 1998, skrevet på nepali, og målgruppen var pastorer og kirkeledere. Begge de to første opplagene på 2500 eksemplarer ble revet bort, og også de neste to opplagene ble raskt utsolgt.

Boken satte temaet mentale problemer og sjelesorg på dagsorden. Det ble den gang foreslått å starte en utdanning i temaet, men Mirjam ville vente til tiden var moden. Hun fikk god hjelp av borgerkrigen. Med den økte folks problemer med behov for steder og kompetente

personer å henvende seg til. I 2011 er Mirjams ønske om å danne et ressurscenter for sjelesorg i Nepal i ferd med å bli realisert.

Før jeg reiste til Pokhara høsten 2010 for å besøke Mirjam søkte jeg på nettet om ordet "sjelesorg". Jeg var kjent med begrepet fra skjønnlitteraturen, men hadde behov for en faglig oppdatering. Det var ikke lett å bli særlig klokke av det jeg fant. De ordene som passet best i min verden var samtaleterapi eller psykoterapi – og Mirjam bekreftet at for henne er disse ordene forankret i et kristent verdigrunnlag.

I 2010 startet arbeidet med det som er dag bærer navnet – "Bethesta Language and Leadership Development Centre Pvt. Ltd." eller Bethestasenteret. De har kontor litt utenfor Pokhara, i Upallodeep. De bygger sin virksomhet på fire pillarer:

1. Opplæring av kirkeledere, diakoner, ungdomsarbeidere og kvinnearbeidere i sjelesorg. Det kjøres et treårig kurs- og treningsprogram ute i distriktene.
2. En møteplass for de som selv jobber med sjelesorg.
3. Opprette et ekspertteam – blant annet utdanne kristne leger i psykiatri.
4. Dokumentasjon og forskning. De må lære av erfaring og dokumentere kunnskap.

- I Nepal anslås det at 30-40 % av befolkningen har mentale problemer, mot ca 20 % i Europa. Psykiatri i Nepal er oftest konsentrert rundt depresjoner og rusproblemer, sier Mirjam, men vi ønsker å nå ut til alle som trenger noen å samtale med.

Bethestasenteret vil sette fokus også på andre psykiske problemer som folk sliter med, at fra krisebehandling til hjelp i dagligdagse problemer knyttet til det praktiske livet. Folk både i og utenfor menigheten får hjelp av kirkeledere og andre som er utdannet i sjelesorg. På Bethestasentret får nepalske sjelesørgere lære krisehåndtering som bygger mye på vanlige terapiprinsipper med vekt på fire faser: Sjokk, reaksjon, bearbeiding, og nyorientering. Folk får hjelp i alle ulike faser, og slik sett skiller ikke deres arbeid seg mye ut fra annen samtaleterapi.

Mirjam understreker at de utdanner de lokale til å selv ta hånd om sjelesorgtilbudet ute i landsbyene. Dette baseres på frivillig arbeid fordi det er det frivillige arbeidet som utvikler og bærer distriktene. Hun trekker paralleller til Norsk Sanitetsmisjon. De startet opp på samme måte.

- Det har vært mange skjær i sjøen for å få påkrevde tillatelser uten å betale unødvendig mye. Men, dette er et spennende nybrottsarbeide, og vi får mye fin respons på det vi gjør avslutter, hun.

Mirjam Bergh har arbeidet som sykepleier og misjonær i Nepal i en årrekke. Hun er utdannet sykepleier og har tatt videreutdanning i teologi og sjelesorg, blant annet fra Modum Bad. Hun arbeidet mange år med primærhelse-tjeneste og landsbygdsutvikling i Tansen for United Mission of Nepal. Mirjam Bergh er kjent for boken Mor til tusen, som hun skrev om søster Ingeborg Skjerveheim. Hun arbeider i dag for HimalPartner (tidligere kjent som Tibetmisjonen).

Lena Fauske

“A Home away from Home”

Tor Møgedal (styremedlem i Norge-Nepalforeningen) er tilbake på gamle tomter i Nepal. Nedenfor er Tors reisebrev til HP.

Byggingen av Chameliya kraftstasjon i Butwal.

Fra 1970 til 1982 bodde jeg i Butwal og deretter var jeg der to måneder på ettervinteren inntil 1999. I mai 2004 ble det bare en snartur mens borgerkrigen herjet. Så, den 23. januar i år, landet jeg på nytt i Kathmandu. Jeg hadde hørt at det var kaldt og det var det sannelig, sjøl med varme-flaske på beina om kveldene. Også i Butwal var det kjølig i slutten av januar.

Turen gikk videre til elva Chamelia som renner veldig nær grensa mot India i vestlige Nepal. Vi skulle se på mulighetene for å komme fram med ei stor mobilkran og det så ikke helt enkelt ut. På nordsida av høge fjelloverganger fikk vi se både rim og is. Ved elva Chameliya skal nepalesere, sydkoreanere og kinesere sammen bygge kraftverk.

Det er ikke helt enkelt det heller.

Flere ganger på skogstrekninger så vi store flokker med små apekatter. Vi lurte på dem og de lurte på oss. Om to måneder kommer resten av storfamilien min på Nepalbesøk. Der er det fem unge damer mellom fem og fjorten år, og jeg undres på hvem som kommer til å lure mest da.

Vel tilbake i Butwal den 3. februar var det blitt varmere, men snart blir det for varmt for alle. Jeg fikk vårklippen for omkring 2,50 kroner, men etter meg kom det nepalesere som fikk enda lavere pris, og de hadde mere hår.

Det er 40 år siden vår familie starta vårt liv i, og til og fra, Butwal. 40 år - det er en generasjon

pluss 10 år. Mange nye hus er kommet til, til dels eller ofte på dyrka jord. Mange i den yngre generasjonen har fått universitetsutdanning, mens fedrene deres var læregutter for 40 år sida. Nå er de pensjonister - slikt gir perspektiver. Mange

mennesker er fortsatt fattige, men synes likevel å glede seg over livet, både store og små. Det er også befriende å møte ærlig og åpen nysgjerrighet.

Bilder fra Palmstrøms samling

Vi fortsetter serien med bilder fra Arild Palmstrøms gave til Norge-Nepalforeningen, et hundretalls dias etter hans far Knut Palmstrøm som var på FN-opppdrag i Nepal 1957. - en tid da Kathmandudalen, som bildene viser, var mindre urbanisert enn i dag.

Forrige side: Byporten i Kathmandu (gatebilde uten biler, motorsykler, - og nesten uten folk ! / Rismarker

Denne siden: Kathmandudalen ved Swayabunath (?) / Rhododendron på Magistrates Rd.

Hva har skjedd siden sist?

Etter syv måneder og i alt 16 avstemninger i Parlamentet har Nepal endelig fått ny statsminister. Den 3. februar ble Jhala Nath Khanal, partilederen i CPN-UML, med 368 stemmer valgt som statsminister, med støtte også fra Maoistene. Han står overfor store utfordringer med å balansere mellom alle partienes interesser, og å få den nye grunnloven ferdig innen 28. mai. Maoistene ville ikke å gå inn i regjeringen før UML offentlig presiserte partiets synspunkter i (den opprinnelig hemmelige) syv-punkts avtalen som ble inngått mellom Khanal og Maoistene: "If the UML does not take a clear stance, our party will support the peace process and constitution drafting process from outside" (www.nepalitimes.com, The Brief, February 11, 2011). En måned senere, den 3. mars, besluttet Maoistene likevel å gå inn i regjeringen der de får 11 ministerposter, blant annet Krishna Bahadur Mahara som vise-statsminister og Minister for Information and Communications.

Mens politikerne kranglet om hvem som skal være Home Minister, var folk flest opptatt av hvordan de, fra og med mars, skulle innrette seg med 16 timers strømstans per dag. Meldes må det også at Krishna Prasad Bhattarai, en Nepali Congress veteran, døde den 4. mars, 87 år gammel. Bhattarai var statsminister flere ganger.

Som del av Nepal Toursims Year 2011 gikk

"Annapurna 100 ultra race" av stabelen for sjette gang den 14. januar. Løpet gikk Pokhara - Poon Hill og tilbake, ialt 4.620 høydemetre. Etter 12 timer og 5 minutter kunne Sudip Rai innkassere førstepremien på 50.000 Rs og en terrengsykkel. I år deltok kvinner for første gang og britiske Lizzy Hawker vant, 3 ½ time etter Sudip Rai. Forøvrig lanserte nylig Hans Hofer, forfatter av guidebøker om Nepal siden 1984, at ordet *turist* burde erstattes med *gjest* for å revitalisere Nepals tradisjonelle, spontane gjestfrihet i stedet for å oppfatte en turist som en man kan "wring out every last dollar" fra. (www.nepalitimes.com, February 25-March 3).

I *Bistandsaktuelt* 28. januar 2011 sto det en lang artikkel om Geta øyehospitalet som Albert Kolstad startet i 1981 (HP har tidligere skrevet om Kolstads innsats i Geta, se nr. 1/2009). Ny bok: Khadga Bahadur Bisht, *Hydropower Nepal*. IPPAN, 2010. Boken er en gjennomgang av vannkraftens utvikling i Nepal i 100 år. Khadga Bahadur Bisht er tilknyttet Independent Power Producers' Association, og boken er utgitt for å markere at det er 100 år siden vedtaket om å bygge den 500 kW store Pharping kraftstasjonen.

Marit Bakke